

Satranç

Kıvanç Çefle [btsatranc@tubitak.gov.tr]

Bir Dostluk Öyküsü: Sergey Kaminer ve Mikhail Botvinnik

1937 sonbaharı, Moskova. Joseph Stalin'in demir yumruğu ile yönetilmekte olan Sovyetler Birliği'nde kurbanları yüz binlere varacak Büyük Terör dönemi bütün hızıyla devam etmektedir. İnsanlar sudan sebeplerle tutuklanmakta, ya korkunç yaşam koşulları içinde hayatta kalmaya çalışacakları toplama kamplarına sürgün edilmekte ya da idam edilmektedir. İşte böyle bir ortamda, 1937 ilkbaharında yapılan Sovyetler Birliği Şampiyonası'nı kazanmış Grigory Levenfish ile akademik çalışmaları nedeniyle bu şampiyonaya katılamamış "rejimin adamı" Mikhail Botvinnik arasında "yetkililerin arzusu" üzerine düzenlenen bir maç Moskova'da devam etmektedir.

Bir gün Botvinnik beklenmedik bir telefon alır, yakın arkadaşı etütçü Sergey Kaminer kendisiyle görüşmek istemektedir. Botvinnik'in kaldığı otelde buluşurlar. Kaminer, Botvinnik'e o güne değin kurduğu etütleri kaydettiği bir defter verir ve kendisine bir şey olursa eserlerine sahip çıkmasını ister. Korktuğu başına gelir. Kısa bir süre sonra karşı devrimcilik suçlamasıyla tutuklanacak ve idam edilecektir. O sırada yalnızca otuz yaşındadır.

Botvinnik, belki de kendi yaşamını tehlikeye atarak dostunun defterine sahip çıkar. Bu büyük etütçünün eserlerinin günümüze ulaşmasını ona borçluyuz.

Botvinnik on üç yaşındayken Petrograd Satranç Kulübü'nde Kaminer ile tanıştığını anılarında belirtir. Yaşça biraz daha büyük olan Kaminer ona

Sergey Kaminer
(1908-1938)

1936 yılında Botvinnik
(1911-1995)

hemen üç oyunluk bir maç teklif eder. Acemiliğini o dönemde henüz üzerinden atamamış Botvinnik ne olduğunu anlayamadan üç oyunu da kaybeder. Daha sonra iki dost sık sık buluşur. Ya satranç oynamakta ya da Kaminer'in etütlerini analiz etmektedirler. Sıkıldıklarında ise boks yapmaktadırlar! Söylemeye gerek yok: Botvinnik bir satranç oyuncusu olarak sonraki yıllarda dostunu fersah fersah geçecek ve 1948'de yılında dünya şampiyonu olacaktır.

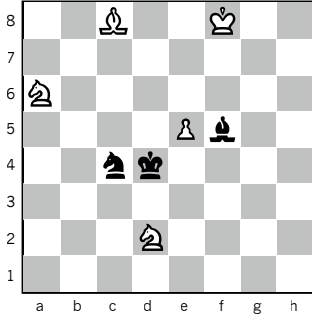
Yine Botvinnik'in anlattığına göre, Kaminer'in adı daha on altı yaşındayken dönemin önde gelen kurgucularıyla birlikte anılır olmuştur. 1925'te büyük etütçü Leonid Kubbel'e kurduğu etütlerden birini gösterir. Etütleri hızla çözmesiyle tanınan Kubbel bir süre düşündükten sonra teslim olur ve çözümü görmek ister. Botvinnik "Kaminer'in nasıl bir düzeye erişmiş olduğunu o zaman anladım" diyor.

Rus etüt okulunun kurucularından kabul edilen Kaminer'den günümüze yalnızca altmış kadar etüt kalmıştır. Bunların yirmi yedisi ödül kazanmıştır. Kaminer'in etütlerinde hafif figürler ön plandadır ve çatal fikri sıkça kullanılır. Pozisyonlar gerçek bir oyundan alınmışçasına doğal görünür.

Bu yazımızda Kaminer'in iki etüdünü sunacağız.

Diyagram 1

Trud, 1935
İkinci Şeref Mansiyonu

Beyaz oynar ve kazanır.

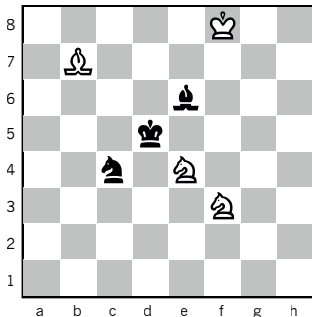
Beyazın materyal üstünlüğü var, ama bu kazancın kolay olacağı anlamına gelmiyor.

Çözüm:

1. e6 (1.Fxf5? Şxe5 2.Axc4+ Şxf5; iki atla mat yapılamayacağından beraberlik) **1... Fxe6** (1...Ad6 2.Fd7; 1...Axd2 2.e7 Fg6 3.Ff5 Fh5 4.Ac7) **2.Af3+ Şd5** (2...Şe3 3.Fxe6 Şxf3 4.Fxc4) **3.Ac7+ Şd6** **4.Ae8+ Şd5** **5.Af6+ Şd6** **6.Ae4+ Şd5** **7.Fb7 mat**

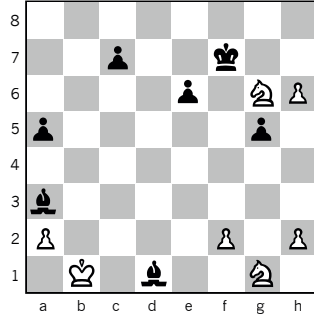
Gerçek olamayacak kadar güzel bu mat pozisyonu bir diyagramı hak ediyor:

Diyagram 2

Diyagram 3

Trud, 1935
İkinci ödül

Beyaz oynar ve kazanır.

Beyazın ilerlemiş piyonu ona oyunu kazandıracak gibi görünüyor. Ama işler görüldüğü kadar kolay değil.

Çözüm:

1.h7 Fh5! 2.Af4!! (2.h8=V Fxg6+ 3.Şa1 Fe7) **2...gxf4** **3.h8=VFg6+4.Şa1 Fe75.Af3 Ff6+ 6.Ae5+! Şe7 7.Vh4!! Fxh4 8.Axg6+** ve kazanır.

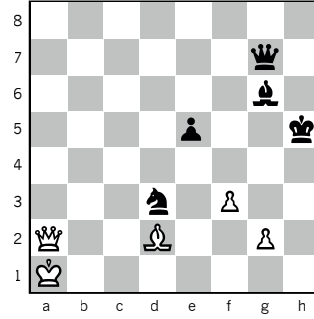
Taktik motiflerle bezeli, açmazla ve en sondaki çatal hamlesiyle taçlanmış nefes bir etüt. 2. Af4 hamlesinin neden çift ünlemle övüldüğünü sanırım anlamışsınızdır. Siyahı 2...gxf4 hamlesine zorlamak ve ilerideki 7. Vh4 hamlesiyle siyah filin açmazla alınmasını sağlamak.

Ayın soruları

Size çözmeniz için bıraktığımız etüt Kaminer ve Botvinnik'in ortak eseri.

Diyagram 4

Kaminer, Botvinnik
Schachmatny Listok, 1925

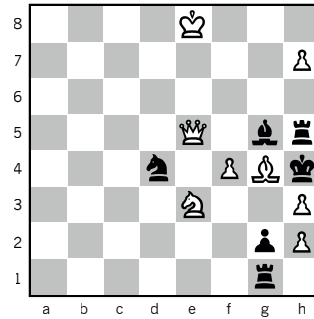
Beyaz oynar ve kazanır.

Geçen ay sorulan soruların çözümü

Diyagram 5

T. ve J. Warton
The Observer, 1944

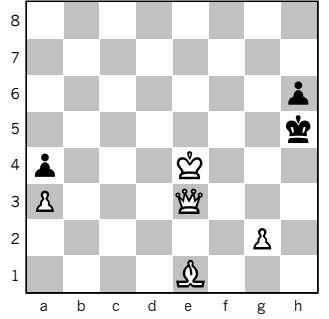

İki hamlede mat

1. Va5! (bekleme hamlesi) **1...F≈ 2. Vxh5 mat; 1... Kh5≈ 2. Vxg5 mat; 1... Kg1≈ 2. Axd2 mat; 1... Ke1! 2. Vxe1 mat!**

Diyagram 6

T. ve J. Warton
The Observer, 1935

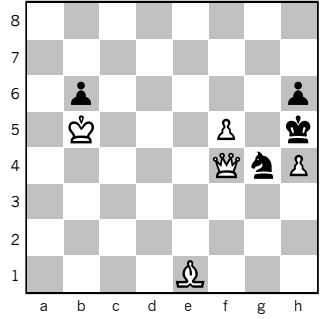
Üç hamlede mat

1.Va3!! axb32.Şf5! b23.g4 mat! (1...Şg6 2. Vg8+ Şf6 3. Fh4 mat; 2...Şh5 3. g4 mat)

1.Va3!! hamlesini bulanlar tebriği hak ediyor!

Diyagram 7

Joseph Warton
Sunday Times, 1932

Üç hamlede mat

1. Va4! Af2 2. Şxb6 A≈ 3. Vd1 mat; 2...Ag4! 3. Ve8 mat. (1...Ah2/e3/e5 2. Ve4 A≈ 3. Ve2(f3) mat; 2...Ag4 3. Ve8 mat; 1...Af6 2. Vc4 A≈ 3. Ve2 mat; 2...Ag4 3. Vf7 mat)

Kaynak

Soltis, A., Mikhail Botvinnik:
The Life and Games of a World Chess
Champion, 2014